

Юбилейные даты

МЕЛДЕБЕКОВ АЛИХАН МЕЛДЕБЕКҰЛЫ 70 ЖАСТА

Қазақстан Республикасы ауыл шаруашылығы және биология ғылымының білікті маманы, ауыл шаруашылығы ғылымының докторы, профессор, Ұлттық ғылым академиясының академигі, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым Комитетінің «Зоология институты» РМК бас директоры Мелдебеков Алихан Мелдебекұлы 70 жасқа толды.

Алихан Мелдебекұлы 1948 жылы 24 наурызда Онтүстік Қазақстан облысы Бәйдібек ауданы, Ақтасты ауылында дүниеге келген.

Еңбек жолын 1964-1965 жылдары – Прогресс совхозында шопанның көмекшісі болып бастап, кіші, аға ғылыми қызметкер, ғалым хатшы, бөлім менгерушісі болып, 1988-1991 жж. Бүкілдақтық мал шаруашылық институтының докторанты (Мәскеу қаласы), 1991 ж. ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, 1993-2003 жж. Қазақ ғылыми-зерттеу мал шаруашылығы институтының директоры, 2003 жылы Ұлттық ғылым академиясының академигі, 2003 жылдан қазірге дейін «Зоология институты» РМК бас директоры лауазымына дейін көтерілді.

А.М. Мелдебеков биология және аграрлық ғылымға зор үлес қосқан ғалым, іскер ұйымдастырушы ретінде танылды. Қазақстанда өсірілетін ірі кара мал тұқымының ет өнімділігі және шаруашылық тиімді белгілерін жақсартуға бағытталған жаңалықтардың ғылыми және тәжірибелік маңызы зор болды. Бұл жасаған жұмыста малдардың өсетін ортасымен жануар ағзасының өзара байланыс теориясы толықтырылып, зоотехникалық және биологиялық ғылымға қомақты үлес қости. Көп жылдық ғылыми зерттеулердің нәтижесінде «Жетісү», «Әулиекөл» малының жаңа аймақтық типі және «Ақырыс», «Ертіс» сүтті малының жаңа типін ашты. Өндіріске жаңа жобалар енгізгенді және Қазақстан ғылымының дамуына елеулі үлес қосқаны үшін Мелдебеков Алихан 2001 жылы А. Бараев атындағы мемлекеттік сыйлықтың лауреаты атанды.

А.М. Мелдебековтың басшылығымен Зоология институтында көптеген жылдар бойы дағдарыста тұрып қалған «Қазақстан фаунасы» 30 томдық басылымдар қайтадан жалғасын тапты. Жанжануарлардың дүние жүзінде және Қазақстанда таралуы, есіп-өнуі, систематикасы, экологиясы, жаңа түрлері туралы мәліметтер берілген. Олардың ішінде, әсіресе, саны азайып, сирек кездесетін және жойылып кету қаупі бар, «Қызыл кітапқа» кірген түрлердің жағдайы жақсы көрсетілген. Оларды қалпына келтіру мәселелері сез болады. Құлан мен тоғай бұғысының кеңінен таралуына көніл бөлінген. Ақбекеннің жағдайы мен келешегі кеңінен талқыланады және арқарларды қөбейту жолдары көрсетілген. Бөдененің биологиялық ерекшелігі, оны қолда өсіріп қөбейту кеңінен сез

болады. 2008 жылы Зоология институты Халықаралық құрметті «Алтын Феникс» сыйлығын алды, ал бас директор А.М. Мелдебеков Халықаралық достық орденімен марапатталды. 2009 жылы Австрия мемлекетінің Халықаралық Вена қаласының университетінің Құрметті профессоры атағын, 2009 жылы Монголия Үлттүк ғылым академиясының академигі болып сайланды. 2010 жылы Ғылым мен білімді дамытудағы Еуроодақтың алтын медалімен марапатталды. 2011 ж. Англияда, Оксфорд қаласында өткен Еуроодақтың «Ғылым адамы» атты медалімен марапатталынып, дүние жүзіндегі атақтығалымдар реестріне жазылды.

Ғылым жолында А.М. Мелдебековтің өз мектебі, яғни пікірлес, ойлас еңбектерін жалғастырушылар да жеткілікті. Ол жоғары білікті мамандар дайындауға көп көніл аударады. Оның жетекшілігімен 9 ғылым кандидаты, 6 ғылым докторы дайындалды. А.М. Мелдебеков Қазақстанның ғылымина қомақты үлес қосып, оның дамуына әлі де тұрақты қамқорлық жасауда. Алихан Мелдебекұлы 360 -тан аса еңбек жариялады, оның ішінде 8 кітап, 5 кітапша, 16 өндіріске ұсыныс, 1 атлас, 4 патент және 9 авторлық қуәліктің иегері. Аталған ғылыми еңбектердің сыртында А.М. Мелдебековтың басшылығымен бас редактор ретінде 17 кітап шықты. Халықаралық, Бүкілодақтың және республикалық конференцияларда, мәжілістерде 100-ден астам баяндама жасады. Алғаш рет «Алматы облысының Қызыл кітабы» (2006 ж.) мен Оңтүстік Қазақстан облысының Қызыл Кітабы (2014 ж.) аймақтың жануарлар әлемі кадастры баспадан шықты. 2010 жылы А.Мелдебековтың жетекшілігімен және ҚР Үкіметі Қаулысымен Қазақстан Қызыл кітабының төртінші басылымы (Жануарлар) 4 мың данасы шығарылды. Ол Қазақстан Республикасындағы ғылыми ұйымдар, жоғарғы оқу орындары, барлық табиғат қорғау ұйымдары үшін сирек кездесетін және құрып бара жатқан жануарларды сақтау, қорғау және қалпына келтіруде жетекшілік ететін үстел кітабы болып табылады. Ол мал шаруашылығы мен ветеринария ғылыми-өндірістік орталығы және Зоология институтында үш мамандық бойынша докторлық диссертацияларды қорғау кеңесінің төрағасы болды.

Сіз осы салиқалы да сабырлы, парасатты, абыз жасқа өзініздің салауатты ақыл ойыныздың арқасында абыраймен жетіп отырысyz. Осы меңнаты да, мерейлі кезі де мол мерзім ішінде 25 жыл басшылықлауазымдарда болып, мазмұнды еңбек жолын жүріп өтіп келесіз. Алдыңызда кездескен қындықтарға, кихметтер мен ауыртпалықтарға мойын ұсынбай, олардың бәрін бойынзыдағы өзінізге ғана тән байсалдылық, тәзімділік және қайсарлық секілді асыл қасиеттерінізben жеңе білдіңіз. Алихан Мелдебекұлы жасандылыққа, жағымпаздыққа, жаны қас, қандай жағдай болса да бетің бар, жузің бар демей тұрасын айтқанды жақсы көретін ғалым. Лауазымды адамдардың алдында да мәймәнкеleуді білмейді, өтірік айтқанды жаны сүймейді.

Қай жерде жұмыс істесеніз де, қандай лауазымда болсанызыда, сіз өз ісіне берілген еңбек сүйгіштігінізben, парасаттылығынызben, ұжым алдында тұрған келелі мәселелерді іскерлікпен шешушмен әріптестерінізге және шәкірттерінізге үлгі-өнеге көрсете білдіңіз. Сіз еліміздің игілігі үшін табандылықпен, мақсаткерлікпен еңбек етіп, өзініздің терең білімініз бен бай тәжірибелізді тәуелсіз еліміздің ғылыминың дамуына және өркендеуінے жұмсап келесіз. Сізге тән тамаша қасиет – ой өрісініздің жоғарылығы, қарапайымдылығы, іскерлігініз, әділдігініз, мейірбандылығыныз, табандылығыныз, адамдармен тіл табыса алатындығыныз, оларды белгіленген мақсатқа жұмылдыра алатындығыныз, әсіресе қарым-қатынасты орнықтыра білетіндігініздің арқасында әріптестерініздің арасында айрықша құрметке лайықты беделге ие болдыңыз. Елімізге істеген еңбегініз, келер ұрпаққа берер тәлімініз, алдағы уакытта жалғасын табады деп сенеміз. Ағайын туыстын, әріптестерініздің құрметіне бөленип ұзақ та мәнді ғұмыр кешініз. Қазақстан ғылымина сіңірген еңбегініз үшін ҚР Тәуелсіздігінің 10, 20 және 25 жылдығы медалімен марапатталыңыз. ҚР ғылымды дамытудағы еңбегініз үшін БФМ тәсбелгісі және көптеген Құрмет грамоталарымен және алғыс хаттарымен марапатталыңыз.

Құрметті Алихан Мелдебекұлы, осы мерей той күні денінізге саулық, жасынызға ұзақтық, шығармашылық табыс, қажымақ қайрат, бақыт, отбасынызға Алла құт-береке берсін, Рухыңыз биік болсын деп тілейміз!

ҚР БФМ FK «Зоология институты»
РМК бас директордың ғылым бойынша орынбасары
M. Ж.Сүлейменов